

De l'objecció a la prestació social substitutòria.

Algunes dades

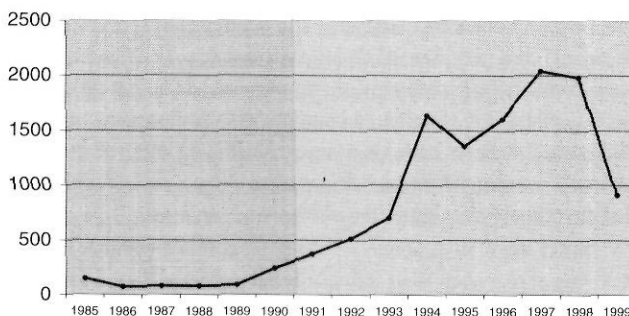

Jordi Feu i Xavier Besalú

L'objecció de consciència, reconeguda per la Constitució espanyola de 1978, tot just fa vint anys, no es va regular però fins l'any 1984, tal com s'explica en l'article de Joan M. del Pozo.

Des d'aleshores 11.839 joves gironins (1) han estat reconeguts oficialment com a objectors de consciència, exactament un 8,8% de tots els objectors catalans, que han estat més de 130.000. Per anys l'evolució experimentada ha estat la següent:

1985.....146	1990.....242	1995.....1.360
1986.....71	1991.....372	1996.....1.607
1987.....82	1992.....514	1997.....2.042
1988.....77	1993.....700	1998.....1.983
1989.....93	1994.....1.640	1999.....910

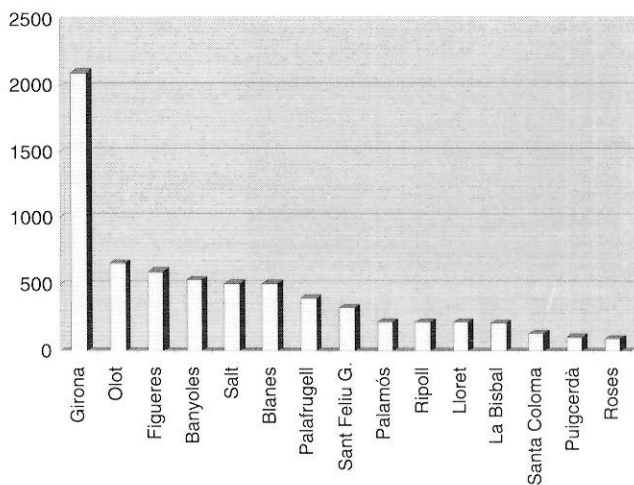

Com es pot observar, es produeix un creixement gairebé permanent, amb tres salts especialment importants: l'any 1990, en què gairebé es tripliquen les dades de l'any anterior; l'any 1994 en què es tornen a duplicar les dades de l'any precedent, i el 1997 en què se superen per primer cop els 2.000 objectors anuals.

Dels 71 objectors declarats el 1986 als 2.042 de 1997 la distància és tan enorme (gairebé es multipliquen per 30) que les dades parlen per si mateixes.

Les ciutats que més objectors han generat són Girona, Olot i Figueres, per aquest ordre. Si ens fixem en les ciutats gironines de més de 10.000 habitants i hi afegim les que, tot i no arribar-hi, són capitals de comarca, les dades són les següents:

Girona.....	2.098	17,7%
Olot.....	665	5,6%
Figueres.....	600	5,1%
Banyoles.....	532	4,5%
Salt.....	509	4,3%
Blanes.....	509	4,3%
Palafrugell.....	401	3,4%
Sant Feliu de Guíxols.....	327	2,8%
Palamós.....	217	1,8%
Ripoll.....	217	1,8%
Lloret de Mar.....	215	1,8%
La Bisbal d'Empordà.....	209	1,8%

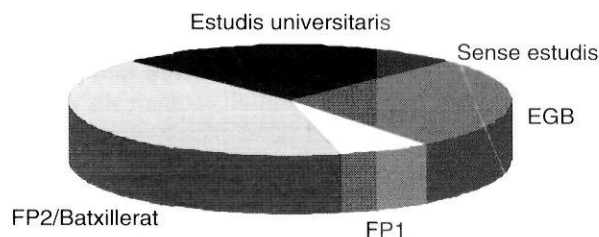

Garrotxa	1.083	9,1%
Pla de l'Estany	855	7,2%
Ripollès	457	3,9%
Cerdanya	145	1,2%

Les xifres absolutes són prou clares. Les relatives, si posem aquestes dades al costat del nombre d'habitants de cada comarca, confirmen el que ja havíem observat quan parlàvem de les ciutats: el Gironès (un 6% de diferencial) i el Pla de l'Estany (un 2,7% més del que li pertocaria) són les comarques que més destaquen pel seu nombre d'objectors. En sentit contrari destaca el cas de l'Alt Empordà, que aporta un 4,8% menys d'objectors declarats dels que es deduirien del seu pes demogràfic en la demarcació de Girona.

Els primers anys els objectors sortien, en proporcions molt elevades (pràcticament un 50%) del Gironès. Percentualment l'any que més objectors va aportar la comarca de la Selva va ser el 1987 (un 39%); l'Alt Empordà, el 1988 (un 32,5%); la Garrotxa, el 1989 (un 16,1%), i el Pla de l'Estany, el 1991 (un 11,3%), tots ells molt per damunt de la mitjana.

En la Declaració escrita en què els joves gironins es declaren objectors i demanen al Consell Nacional d'Objecció de Consciència que els reconegui com a tals, hi figuren algunes dades que ens poden ajudar a dibuixar el seu perfil. Una d'elles és la que fa referència als estudis realitzats en el moment de la declaració. Un mostreig dels expedients ofereix aquesta imatge:

Sense estudis	0%
Estudis primaris/EGB	27%
Formació Professional I	7%
FP II/Batxillerat	41%
Estudis universitaris	25%

Una quarta part dels objectors són titulats superiors i pràcticament un 50% tenen estudis secundaris. Es tracta, doncs, en general, d'un personal ben format acadèmicament, amb unes taxes molt poc semblants a les que ofereix el cens per al conjunt de la població, en què encara hi ha un percentatge important de persones sense estudis i en què la proporció de gent amb estudis secundaris o superiors sumats no arriba al 25%.

Per altra banda, la llei 22/1998 que regula actualment l'objecció de consciència estableix que els motius per objecció poder obeir a «conviccions d'ordre ètic, moral, humani-

Santa Coloma de Farners	131	0,1%
Puigcerdà	103	0,9%
Roses	96	0,8%

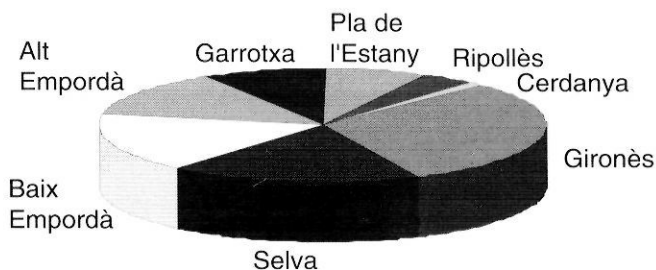
Aquestes són les dades absolutes.

Ara, si les posem en relació amb el pes demogràfic de cadascuna de les poblacions, convé destacar el nombre d'objectors de les ciutats de Girona i de Banyoles, molt per damunt del que els pertocaria (un 4,7% i un 1,9% més, respectivament). En sentit invers, les ciutats que percentualment aporten menys objectors en relació amb el seu pes demogràfic són dues poblacions costaneres: Lloret de Mar i Roses (un

1,3% de diferencial negatiu).

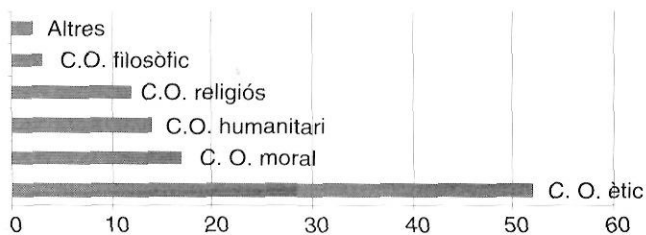
En gairebé tots els casos, les cotes màximes es donen els tres darrers anys, només amb l'excepció de la Bisbal, que la té l'any 1995. Els cinc primers anys, entre 1985 i 1989, no es declara cap objector ni a Sant Feliu de Guíxols, ni a Roses; i només 1 a la Bisbal, 5 a Puigcerdà, i 7 a Palafrugell i a Palamós. La progressió experimentada, per altra banda, és molt semblant a la que es dona per al conjunt de les comarques de Girona.

Si ens mirem les dades per comarques, les dades són aquestes:

Gironès	3.595	30,4%
Selva	2.182	18,4%
Baix Empordà	1.970	16,6%
Alt Empordà	1.552	13,1%

tari, filosòfic, religiós o bé a d'altres de la mateixa naturalesa». Sense entrar a destriar la significació precisa de cadascun d'aquests conceptes (tasca ben complexa, a parer nostre), altre cop les dades d'un mostreig fet pel Ministeri de Justícia ens dibuixen la següent composició de lloc:

Conviccions d'ordre ètic	52%
Conviccions d'ordre moral.....	17%
Conviccions d'ordre humanitari.....	14%
Conviccions d'ordre religiós.....	12%
Conviccions d'ordre filosòfic.....	3%
Altres.....	2%

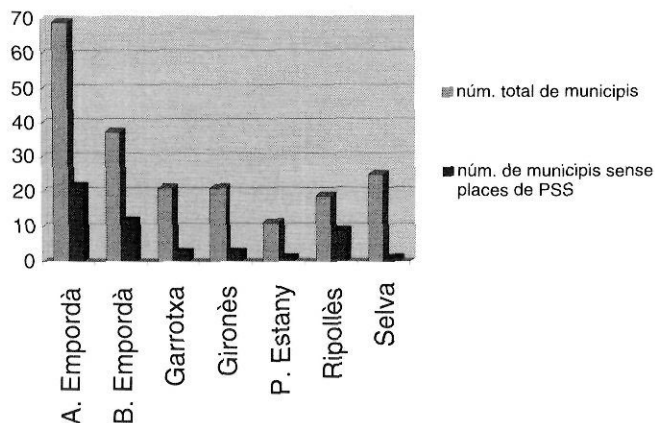
Sobta, potser, el poc percentatge de les conviccions d'ordre religiós, quan en el seu origen foren les més freqüents. La preeminència de l'ètica segurament ens digui més de la secularització de la societat catalana que no pas de les conviccions estrictes al·legades.

Aquella mateixa llei 22/1998, a més de regular l'objecció de consciència, prescriu també l'anomenada prestació social substitutòria, que consisteix en la realització d'una activitat d'utilitat pública que no impliqui l'ús d'armes, ni que suposi la dependència orgànica d'institucions militars.

La llei preveu que la PSS es porti a terme tant en entitats públiques (ajuntaments, consells comarcals, diputacions, comunitats autònomes...), com en organismes no governamentals, prèviament concertats, sense ànim de lucre i que serveixin a l'interès general (associacions, fundacions, etc.).

Els àmbits previstos per la llei per fer aquesta PSS són els següents: els serveis socials, especialment els adreçats a les famílies, a la protecció de menors, a la tercera edat, a les persones amb discapacitats, a les minories ètniques, a la prevenció de la delinqüència i a la reinserció social; els serveis socials per a la pau, és a dir, l'ajuda als refugiats i la protecció dels drets humans; la cooperació internacional; la conservació i protecció del medi ambient; l'educació i la cultura (alfabetització, biblioteques, educació en el lleure...); la protecció civil, i els serveis sanitaris.

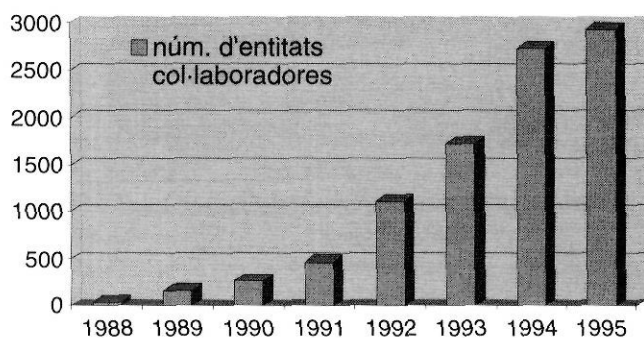
A l'any 1998 la majoria dels municipis de les comarques gironines, exactament el 76%, oferien places per a la realització de la PSS. El Pla de l'Estany, la Selva, el Gironès i la Garrotxa eren les comarques on en termes relatius hi havia més municipis que donaven la possibilitat de realitzar la prestació –entre el 99% i 86%– mentre que la resta de demarcacions, Alt Empordà, Baix Empordà i Ripollès, hi havia un percentatge inferior: entre el 68% i el 53%.

Tots els municipis sense places de PSS es caracteritzen per ser petits –amb pocs habitants. A l'Alt Empordà, per exemple, ens trobem amb els casos de Vilaur (117 hab. (2)), Vilanant (271), la Vajol (84), Sant Mori (142), Sant Llorenç de la Muga (131), etc. Això, però, no ens ha de portar a pensar que tots els municipis escassament habitats no figuren en la «bolsa de puestos de actividad donde realizar la prestación social». A la comarca que acabem d'esmentar, constatem que pobles tan petits com Vilamanisclé (128 hab.), Siurana (153), Rabós (148), etc. ofereixen una o més places per realitzar la prestació.

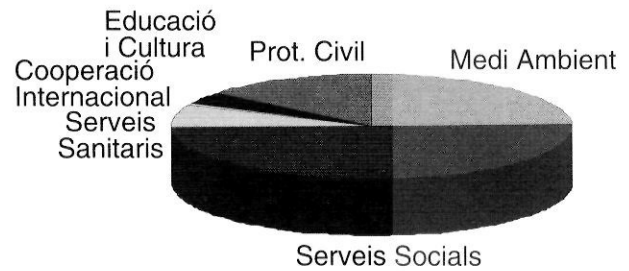
Tal com hem dit anteriorment, són diverses les institucions que poden promoure llocs on els objectors de consciència puguin fer la prestació (3). No cal oblidar, però, que s'exclouen de manera taxativa les que afavoreixen alguna opció ideològica o religiosa, les que no tenen la infraestructura o organització necessàries per garantir l'atenció, la formació i l'ocupació dels objectors, i en darrer terme, «las que utilicen a los objetores en puestos de plantilla o en sustitución de empleados de la respectiva Entidad».

Per tal que un organisme públic o una entitat privada sigui declarada Entitat Col·laboradora, el Ministeri de Justícia i d'Interior li exigeix desenvolupar un o més programes «con las características propias del servicio civil de los objetores de conciencia, lo que implica prestar servicios de utilidad pública o de interés general y velar para que los trabajos y funciones que se asignen a los objetores no incidan negativamente en el mercado de trabajo». (4).

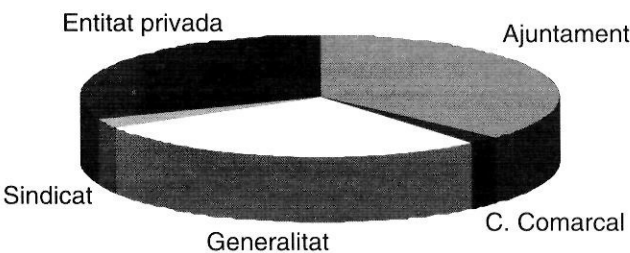
Des que es va posar en funcionament la PSS, el nombre d'Entitats Col·laboradores ha anat augmentant considerablement. Malgrat les pressions que es fan des de determinades instàncies crítiques amb el sistema, constatem, en l'àmbit de l'Estat espanyol, que entre l'any 1991 i 1992 el nombre d'entitats gairebé es triplica.

A l'any 1998, hi havia 384 Entitats Col·laboradores a les comarques gironines: 255 eren entitats públiques –Ajuntaments, Consells Comarcals, Diputació i Generalitat de Catalunya– i 129 (un terç sobre el total) eren entitats no governamentals de tarannà molt divers: sindicats, Creu Roja, associacions de veïns, associacions esportives, etc. També hi trobem centres d'ensenyament i entitats amb fins socials i col·lectius més aviat dubtosos. Els centres col·laboradors públics més abundants són, tal com podeu veure en el gràfic que ve tot seguit, els ajuntaments, seguit de diferents departaments de la Generalitat de Catalunya i en darrer terme els Consells Comarcals.

comarques gironines l'àmbit que ofereix més places és el de Serveis Socials (305), seguit del de Conservació del Medi Ambient (146), Protecció Civil (84), Serveis Sanitaris (42), Educació i Cultura (24), i, per últim, Cooperació Internacional (2).

Jordi Feu és sociòleg i Xavier Besalú és pedagog.

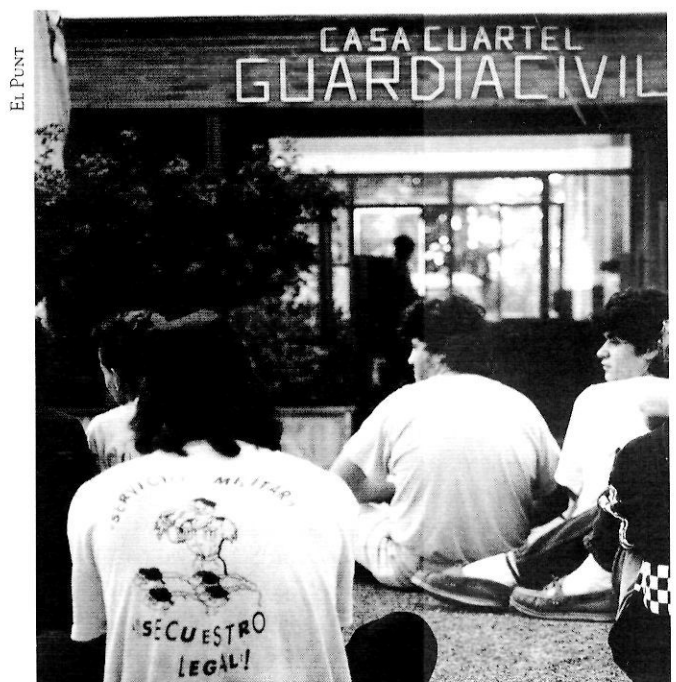
Com a fet a destacar, cal dir que la majoria d'entitats col·laboradores privades les trobem emplaçades a les ciutats. A Figueres trobem places d'objectors a l'Hospital Comarcal, a l'Associació Catalana de Premsa, a la Caixa de Catalunya (obra social), a Càritas Diocesana, a l'ONCE, a la Unió de Pagesos. A Palafrugell s'admeten objectors a la Fundació Pública del Museu Municipal, a l'Associació Protectora d'Animals, al Centre Fraternal Cultural i Recreatiu, a la Fundació Biblioteca Josep Pla, etc.

En els darrers anys, si bé hi ha hagut noves entitats privades sense fi lucratiu (manifest) que han cursat la sol·licitud per acollir objectors, cal dir que que n'hi ha unes quantes que han seguit un procés invers. Minyons Escoltes i Guies de Sant Jordi, entre altres, després d'haver encetat un debat a l'entorn del tema, va decidir no oferir més places i posicionar-se explícitament en contra de la prestació social per considerar-ho una forma encoberta d'ocupació. Les organitzacions que des de la dècada dels 90 han esdevingut centres col·laboradors no sempre ho ha fet per tenir «esclaus» legalitzats. Algunes, que no direm el nom per tal que no puguin ser penalitzades, han obert les portes de la PSS als seus socis amb l'objectiu que oficialment puguin fer la prestació però que oficiosament no hagin de fer cap treball complementari.

Pel que fa als àmbits on es pot realitzar la PSS, cal dir que no tots tenen el mateix pes específic. En el marc de les

Notes

1. Totes aquestes dades ens han estat facilitades per la Direcció General d'Objecció de Consciència del Ministeri de Justícia espanyol. Les dades relatives a 1999 arriben només fins al 30 d'abril.
2. Les dades demogràfiques fan referència a l'any 1996.
3. Amb tot, però, si fem cas al que diu la Llei 48/1984 i el reglament que la desenvolupa s'afirma que «la prestació social se realitzarà preferentment en Entidades dependientes de las Administraciones Públicas».
4. El subratllat és nostre. Respecte a aquesta prescripció no ens podem estar de comentar que en la nostra societat, així com en tota societat amb una estructura socioeconòmica avançada, qualsevol treball –tasca que implica un esforç mental i/o físic– està subjecte de ser remunerat i consegüentment entra a formar part del mercat de treball.

Concentració d'objectors a la Bisbal, 1990.